

REPUBLIKA E SHQIPËRISË
MINISTRIA E ARSIMIT
DHE SPORTIT
AGJENCIA KOMBËTARE E PROVIMEVE

OLIMPIADA KOMBËTARE E GJEOGRAFISË

Viti mësimor 2016-2017

Faza e dytë

Klasa 10

Model përgjigjesh të sakta

Pyetja 1

a) **2 pikë**

- Erërat e qarkullimit të përgjithshëm **1 pikë**
- Dendësia e ujërave **1 pikë**
- Ndryshimi i nivelit të ujërave **1 pikë**

Shënim: Nxënësi duhet të shkruajë të paktën dy nga të mësipërmet për të marrë pikët e plota.

b) **4 pikë**

- Erërat e qarkullimit të përgjithshëm duke qenë se fryjnë për një kohë të gjatë në të njëjtin drejtim formojnë rrymat oqeanike të përhershme kryesisht në gjerësitë e ulëta dhe mesatare gjeografike.
- Rrymat e dendësisë formohen si rezultat i ndryshimit të dendësisë së ujërave nga polet drejt ekuatorit. Kështu, masat ujore pranë poleve me densitet më të lartë migron në drejtim të ekuatorit.
- Rrymat e nivelimit që formohen si rezultat i rezultatit të ndryshimit të nivelit të ujit midis dy rajoneve ujore. Për shembull nga zona ekuatoriale me nivel uji më të lartë për shkak të reshjeve të bollshme dhe derdhjes së lumenjve, uji rrjedh drejt rajoneve tropikale me nivel uji më të ulët për shkak të avullimit të fuqishëm.

Shënim: Nxënësi duhet të shpjegojë të paktën dy nga të mësipërmet për të marrë pikët e plota.

c) **4 pikë**

Efekti i Koriolosit për shkak të rrotullimit të Tokës rreth boshtit të vet, bën të mundur shmangien e rrymave djathtas për Hemisferën Veriore dhe majtas për Hemisferën Jugore

Shpërndarja e kontinenteve dhe konfigurimi i tyre bën të mundur devijimin e rrymave oqeanike nga drejtimi i tyre fillestar. Në këtë mënyrë rrymat mund të ndryshojnë drejtim, madje dhe të ndahen, p.sh rryma ekuatoriale Jugore kur takohet me kontinentin e Amerikës së Jugut ndahet në rrymën e Guajanës dhe atë Brazilit.

Pyetja 2

- a)
- Pjesa më e madhe e gazeve të atmosferës janë të përqendruar pranë sipërfaqes së Tokës. **1 pikë**
 - Për shkak të forcës së rëndësës, gazet tërhiqen drejt sipërfaqes së Tokës, ku arrijnë dendësinë më të madhe. **1 pikë**

- b) **Elementet e gazta** të atmosferës përbëhen nga azoti, oksigjen, CO₂, etj. **1 pikë**
Azoti ka rëndësi sepse: **1 pikë**
- është një nga përbërësit kryesorë të proteinave, molekula themelore për strukturën dhe funksionimin e qelizave të organizmave.
 - është substancë ushqimore për bimët
 - Parandalon djegien e shpejtë në sipërfaqen e Tokës.
- Oksigjeni* **1 pikë**
- Është gazi kryesor për zhvillimin e jetës në Tokë
 - Merr pjesë në procesin e djegies, oksidimit etj.
- Dyoksidi i karbonit* **1 pikë**
- zë një përqindje të vogël, por që pa praninë e tij bimët nuk mund të prodhojnë oksigjenin
- Shënim: Nxënësi duhet të shkruajë të paktën një nga rëndësitë e secilit prej elementeve të gazta për të marrë pikët e plota.*
- c)
- Ozoni është gazi më i rëndësishëm i stratosferës. Ai është një gaz i formuar nga tri atome oksigjen të lidhura së bashku. **1 pikë**
 - Gjendet në lartësitë 20-50km. **1 pikë**
 - Rëndësia e tij qëndron në faktin se përthith pjesën më të madhe të rrezeve UV që vijnë nga Dielli. **1 pikë**
 - Në rast se nuk do të ekzistonte ozonosfera, atëherë rrezet UV me energji të lartë do të arrinin në sipërfaqen e Tokës dhe do të ishte shumë i dëmshëm për pjesën më të madhe të gjallesave. **1 pikë**
- d)
- Termosfera shtrihet në lartësi 80 km-800 km. **1 pikë**
Dallohet për rritje të shpejtë të temperaturës **1 pikë**
Rëndësia:
Jonet e ngarkuar pozitivisht dhe elektronet e lira që ndodhen aty, reflektojnë në Tokë valët e radios në çdo pjesë të saj. **1 pikë**

Pyetja 3

- a) **1 pikë**
Në datën 22 dhjetor
- b) **2 pikë**
Në figurën e dytë, ajo që i korrespondon është figura e katërt, sepse në datën 22 dhjetor rrezet e Diellit bien pingul në Tropikun e Jugut.
- c) Në Ekuator **1 pikë**
- d) Në pikën A **1 pikë**
- e) Në pikën E **1 pikë**

Pyetja 4

4 pikë

Liçeni Aral ndodhet në kontinentin e Azisë, midis Kazakistanit dhe Uzbekistanit. Ai renditej i katërti në botë për nga sipërfaqja. Sipërfaqja e tij është zvogëluar nga 68 000 km² në 28 000 km². Kjo ka ndodhur për shkak të devijimit të rrjedhjeve të lumenjve që dikur furnizonin me ujë liçenin. Devijimi i lumenjve Amu Darja dhe Sir Darja u bë për të vaditur tokat përreth në mënyrë që të mbilleshin oriz, pambuk etj. Kjo konsiderohet si një nga katastrofat më të mëdha mjedisore në planetin tonë.

Pyetja 5

Figura numër 3

1 pikë

Shpjegimi:

2 pikë

Kjo ndodh sepse ajri i ftohtë si më i rëndë futet në dritare nga pjesa e poshtme. Duke u futur brenda ai ngre lart ajrin më të ngrohtë i cili si më i lehtë ngjitet lart dhe del jashtë.

Pyetja 6

a)

4 pikë

- Meridiani i ndërrimit të datave kalon në Oqeanin Paqësor.
- Për shkak të kohës zonale është bërë ndarja e planetit në 24 breza, ku çdo brezi i takon 15°. Si brez fillestar është përcaktuar meridiani i Grinuiçit.
- Gjatë kalimit nga njëri brez në tjetrin drejt lindjes koha zonale është 1 orë para, kurse drejt perëndimit është një orë prapa.
- Në këtë mënyrë në të dyja anët e meridianit 180° do të kemi një ndryshim prej 24 orësh.

b)

1 pikë

Nëse kalojmë nga Amerika në Azi nëpërmjet Oqeanit Paqësor duhet të shtojmë një ditë.

c)

1 pikë

Nëse kalojmë nga Azia për në Amerikë nëpërmjet oqeanit Paqësor duhet të përsëritim datën

Pyetja 7

a)

1 pikë

Ulja e temperaturës me rritjen e lartësisë përbën një dukuri normale në troposferë. Ndërsa inversionet e temperaturës, që do të thotë rritja e temperaturës me rritjen e lartësisë, përbën një shmangie nga gjendja normale e saj.

b)

Inversionet orografike lidhen me ato forma të relievit ku ndodh një zhvendosje e ajrit të ftohtë në pjesët më të ulëta të tij dhe ku lëvizjet turbulente janë të pakta. Shembull tipik është Verhojansku në Siberi, ku temperaturat janë 10-15° më të ulëta sesa në shpatet e maleve.

2 pikë

Inversionet advective formohen gjatë lëvizjes horizontale të ajrit të ngrohtë mbi shtresën më të ftohtë të tokës, OSE kur depërton ajri i ngrohtë detar mbi sipërfaqen e ftohtë kontinentale, OSE kur lëviz ajri me temperaturë mbi 0°C në sipërfaqet e mbuluara me borë. **2 pikë**

Pyetja 8

4 pikë

Fillimisht gjejmë ndryshimin midis kohës lokale të Ankarasë dhe asaj të Tiranës.

$12\text{h}52' - 12\text{h} = 52\text{min}$

Për 4 min \longrightarrow 1°

Po për 52' \longrightarrow X

$$X = 52 * 1/4 = 13^{\circ}$$

Pra ndryshimi i gjatësisë gjeografike është 13°

Por meqë koha koha lokale e Ankarasë është më përpara se ajo e Tiranës (meqë Ankaraja ndodhet më në lindje të Tiranës) duhet që gjatësisë gjeografike t'i shtojmë 13° .

$$20^{\circ} + 13^{\circ} = 33^{\circ} \text{ gjatësi gjeografike lindore}$$

Nxënësi fiton:

4 pikë nëse bën një zgjidhje të plotë të ushtrimit.

OSE

3 pikë nëse gjen ndryshimin midis orës lokale të Ankarasë dhe asaj të Tiranës; gjen se për sa minuta rrotullohet Toka për 1° dhe gjen në minuta ndryshimin në grade të gjatësisë gjeografike midis Ankarasë dhe Tiranës

2 pikë nëse gjen ndryshimin midis orës lokale të Ankarasë dhe asaj të Tiranës; gjen se për sa minuta rrotullohet Toka për 1°

1 pikë nëse gjen ndryshimin midis orës lokale të Ankarasë dhe asaj të Tiranës;

0 pikë nëse e zgjidh gabim ose nuk e zgjidh fare